

Chefsjustitieombudsmannen
Elisabeth Rynning

Protokoll fört vid inspektion av Kriminalvården, anstalten Tidaholm, den 6 och 7 november 2018

Inledning

Chefsjustitieombudsmannen (chefsJO) Elisabeth Rynning genomförde den 6 och 7 november 2018 en förannmäld inspektion av Kriminalvården, anstalten Tidaholm. Vid inspektionen deltog även byråchefen Jörgen Buhre samt föredragandena Moa Skerfving (områdesansvarig), Ann-Sofie Winqvist (protokollförare) och Nathalie Stenmark.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att chefsJO och hennes medarbetare togs emot av kriminalvårdschefen AA, kriminalvårdsinspektörerna BB, CC, DD, EE, FF, GG, HH och tf. kriminalvårdsinspektören II samt personalhandläggaren JJ. ChefsJO redogjorde kortfattat för JO:s verksamhet och AA och hans medarbetare gav en inledande presentation av anstalten, se tidigare ingiven PowerPoint-presentation (handling 3).

Under inspektionen genomfördes samtal med 20 intagna som hade anmält intresse för det. Samtal fördes också med tre företrädare för de fackliga organisationerna, två sjuksköterskor, ett vakthavande befäl, en kriminalvårdare från mottagningsavdelningen och en klienthandläggare. Parallellt med dessa samtal granskades ett urval av de handlingar som beställts fram. Granskningen omfattade beslut om avskildhetsplacering och ärenden om misstänkt misskötsamhet. En rundvandring gjordes också i delar av anstaltens lokaler, bl.a. besöksavdelningen, sjukvårdsavdelningen, inskrivningslokalerna, mottagningsavdelningen, L-avdelningen (normalavdelning), avdelningen för särskilt resurskrävande intagna (SRI) och avskildhetsavdelningen.

Inspektionen avslutades med en genomgång där chefsJO och hennes medarbetare redogjorde för sina iakttagelser. Vid redogörelsen deltog, förutom de som var närvarande vid den inledande genomgången, även kriminalvårdsinspektören KK.

Protokollet innehåller avslutningsvis chefsJO:s uttalanden.

De som var närvarande vid genomgången anges i bilaga 1.

lakttagelser under inspektionen

Organisation m.m.

Verksamhetsområde Tidaholm består av anstalten Tidaholm, som är en anstalt i säkerhetsklass 1. Anstalten togs i drift år 1958. Verksamhetsområdet leds av en kriminalvårdschef och under denne finns åtta kriminalvårdsinspektörer med olika ansvarsområden. I nuläget finns ytterligare en kriminalvårdsinspektör med särskilt ansvar för ett infrastrukturprojekt.

Anstalten har 146 platser, varav 116 normalplatser, en mottagningsavdelning med 10 platser, en avdelning för särskilt resurskrävande intagna (SRI) med 6 platser och en skyddsavdelning med 14 platser. I anstalten finns också en avskildhetsavdelning med 22 platser. Anstaltens normalplatser är fördelade på avdelningarna B, C, E och L. Skyddsplatserna finns i A-paviljongen.

Sedan en tid tillbaka är en av normalpaviljongerna (D) med 32 normalplatser stängd på grund av ett omfattande renoveringsbehov. Det har fattats beslut om att påbörja en lokalförsörjningsprocess kopplad till anstalten Tidaholm med utgångspunkten att renovera eller ersätta D-paviljongen. Detta infrastrukturprojekt förväntas påverka anstalten under en längre tid framöver.

Anstalten tar emot män från hela landet med varierande verkställighetstider. Medelbeläggningen i anstalten är normalt ca 94–96 procent. Den genomsnittliga vistelsetiden i anstalten är 6 år och 6 månader. I den nämnda siffran är anstaltens livstidsdömda intagna medräknade. Det händer att intagna placeras i anstalten kortare tid som t.ex. 14 dagar pga. misskötsamhet i annan anstalt. Intagna med kort strafftid hinner oftast avtjäna sitt straff redan på mottagningsavdelningen. Cirka 80 procent av de intagna är dömda för grova narkotikabrott och våldsbrott. Därutöver finns det en stor andel som är dömda för annan mindre allvarlig brottslighet men har utvisning i domen varför de av säkerhetsskäl (flyktfara) har placerats i anstalten. Flera personer som är tagna i förvar enligt utlänningslagen (2005:716) är också placerade i anstalten.

Enligt den senaste statistiken, från den 1 oktober 2016, var 52 procent av de intagna svenska medborgarna. Enligt anstaltsledningen talar 75–80 procent svenska i större eller mindre utsträckning. Flertalet av de icke svensktalande kan kommunicera på engelska varför tolkbehovet inte uppfattas som så stort. Vid delgivningar och när viktiga beslut ska meddelas används tolk om det krävs för att intagna ska förstå innebörden av det som ska förmedlas.

Vid samtal med *personalföreträdarna* framkom bl.a. följande:

Det fungerar i regel bra att kommunicera med de intagna på svenska eller engelska. Vid ankomsten till anstalten och eller vid ett första besök till sjukvården anlitas tolk i större utsträckning än annars. I samband med att intagna ringer telefonsamtal utanför INTIK-systemet och talar annat än svenska eller engelska anlitas tolk för att avlyssna telefonsamtalen om inte någon ur personalen förstår det aktuella språket. Det förekommer också att intagna tolkar åt varandra. Vid behandlingskollegium kan tolk emellanåt anlitas.

Bemanning och bemötande

Anstalten har ca 165 tillsvidareanställda och ca 85 tidsbegränsat anställda. Av de anställda är ca 35 procent kvinnor. Anstalten har vissa utmaningar när det gäller nyrekrytering av personal. Anstaltsledningen uppgav att svårigheterna i viss utsträckning beror på det allmänna konjunkturläget.

Vid samtal med *personalföreträdarna* framkom bl.a. följande:

Personalstyrkan skulle generellt behöva utökas. De enskilda arbetsgrupperna har minskat från tolv till elva personer. Förändrad sammansättning av de intagna påverkar behovet av en utökad personalstyrka. Anstaltsledningen är dock lyhörd för att vid behov ringa in extra personal. Det förekommer inte ensamarbete i anstalten. Det är svårt att rekrytera lämpliga kriminalvårdare och anstalten har problem med hög personalomsättning, bl.a. till följd av arbetstiderna och det speciella klimat som råder i en anstalt, men även till följd av att den nya generationen på arbetsmarknaden kräver en mer utvecklande arbetsplats. Delar av den befintliga personalen är oerfaren. Tidigare var åldersgränsen 23 år men nu börjar det 19-åringar i anstalten. En så ung person har sällan den mognad som krävs för att hantera de intagna vilket medför att mer erfaren personal får det tuffare. Det efterfrågas fortbildning i bl.a. bemötandefrågor. För att minska risken för kränkande behandling av intagna kan bemötandefrågor utgöra en återkommande punkt på möten och arbetsplatsträffar. Kriminalvårdens vision "Bättre ut" bör i större utsträckning än vad som nu är fallet genomsyra hela verksamheten. Detta för att intagna ska ha en bättre chans till ett laglydigt liv efter att de har avtjänat sitt straff hos Kriminalvården. De är positiva till Kriminalvårdens nya grundutbildning där perioder av teori och praktik varvas.

När det gäller personalens bemötande framfördes varierande synpunkter. Flera *intagna* upplevde att de blev bemötta på ett korrekt och respektfullt sätt av personalen. Många andra intagna framförde dock kritiska synpunkter på bemötandet i form av kränkningar, medvetna provokationer och särbehandling av intagna. Ett par intagna på samma avdelning nämnde att personal med ett visst ursprung behandlade intagna av samma ursprung bättre än andra intagna. Det framfördes också att personal generellt behandlade intagna av utländsk härkomst sämre än intagna med svenskt ursprung.

En del *intagna* på olika avdelningar uppgav att det var vanligt med repressalier från personalen vid klagomål, inklusive anmälningar till JO, och att det gjorde att intagna drog sig för att anmäla missförhållanden. Ett par intagna uppgav att personalen emellanåt bröt mot sin tystnadsplikt. En intagen uppgav att en ur personalen bröt mot sin tystnadsplikt då denne talade med en annan intagen om hans medicin. *(Den intagne har före inspektionen gett in en anmälan om saken till JO, vilken har handlagts i ärende dnr 7240-2018).*

En *intagen* på skyddsavdelningen klagade över att de intagnas efternamn och intagningsnummer anges på dörrarna till bostadsrummen, och dessutom på en tavla i personalens utrymmen. Enligt den intagne innebär anstaltens agerande att hans integritet hotas i samband med att det kommer externa besökare till avdelningen. Den intagne menar också att anstalten är dålig på att informera de intagna om sådana besök. *(Den intagne har tidigare gett in en anmälan om detta som har handlagts i ärende dnr 1838-2015).*

Inskrivningsprocessen

Inskrivning av intagna sker i särskilda lokaler. Där hanteras alla intagna som anländer till anstalten, även efter permission eller annan vistelse utanför anstalten. Det är alltid minst två ur personalen närvarande vid inskrivningsproceduren och det är aldrig mer än en intagen åt gången i den aktuella inskrivningslokalen. I samband med inskrivning visiteras den intagne. Den intagne får också lämna ett urinprov som tas i närvaro av personal på en toalett där det finns en spegel. Spegeln medför att personalen inte behöver stå så nära den intagne vid urinprovtagning. Den intagne får klä av sig samt tilldelas nya kläder och utrustning. Är det någon kvinnlig personal med vid avklädning vänder hon sig alltid om. I samband med inskrivning görs en s.k. screening för att identifiera riskfaktorer för självmord. Om den intagne har inställt sig själv görs en mer omfattande screening jämfört med om den intagne kommer direkt från häkte eller annan anstalt där en screening redan gjorts. Den intagne får fylla i en hälsodeklaration som skickas till anstaltens sjuksköterskor. Där anges också eventuella allergier, vilka förmedlas till köket.

Efter inskrivningen placeras den intagne på mottagningsavdelningen där han bl.a. informeras om lokala rutiner i anstalten, ankomstsamtal samt sina rättigheter och skyldigheter under anstaltsvistelsen. Den intagne får också med sig en informationsskrift benämnd "Miniinfo till nyanlända på mottagningsavdelningen" där den viktigaste informationen finns sammanfattad. Informationsskriften finns på svenska och engelska.

Personal på mottagningen uppgav bl.a. följande:

Förstår den intagne inte svenska eller engelska lämnas informationen med hjälp av tolk. Den intagne får ringa ett ankomstsamtal. Det sker ofta samma dag eller dagen efter ankomsten till anstalten. Ankommer en intagen en fredag kan det dock dröja upp till tre dagar att få ringa ett ankomstsamtal. Det dokumenteras att den intagne har fått information om ankomstsamtal och att den intagne ringt

ett sådant. De intagna får normalt stanna på mottagningsavdelningen i tre till fyra veckor. Under tiden på mottagningen upprättas en verkställighetsplan för den intagne, vilken som regel hinner fastställas innan den intagne lämnar mottagningsavdelningen. När en ny intagen kommer till en avdelning informerar personalen där om avdelningens rutiner.

En *intagen* uppgav i samtal med JO att det hade tagit två veckor innan han fick ringa sitt ankomstsamtal. En annan intagen uppgav att han efter tre veckor på mottagningen och ytterligare en vecka ute på en avdelning ännu inte hade fått möjlighet att ringa ankomstsamtal. Ett par intagna som inte behärskade svenska klagade över att information till de intagna inte fanns på deras hemspråk.

JO fick under inspektionen del av en folder med information till besökare och hälsodeklaration för intagna, se handling 6.

Bostadsrum och gemensamma utrymmen m.m.

Vid rundvandringen noterades att lokalerna generellt var slitna. En av duscharna på mottagningsavdelningen var påtagligt nedgången, bl.a. uppmärksammades rejält med mögel och rost på en fönsterkarm. Det noterades vidare att flera av personalens utrymmen var trånga och opraktiska. Det noterades också att det inte gick att justera ljusinsläppet i bostadsrummen på avskildhetsavdelningen på annat sätt än genom plastsäckar som hängde över fönsterna.

I samtal uppgav ett par *intagna* att det är mycket kallt i bostadsrummen på hösten och vintern medan det är varmt på sommaren. En intagen uppgav att bostadsrummen är för små då den fria golvytan var mindre än fyra kvadratmeter. (*Den intagne har före inspektionen gett in en anmälan om saken till JO, vilken har handlagts i ärende dnr 3492-2018*). En annan intagen uppgav att det lätt blir stopp i toaletterna, vilket medför att det ofta luktar illa.

Sysselsättning

Grunden i sysselsättningen är arbete, studier och behandlingsprogram. Arbetet består av verkstadsarbete med inriktning på svetsning, plåtbearbetning och snickeri. Vad gäller studier erbjuder anstalten t.ex. en verkstadsteknisk utbildning, en svetsarutbildning och en truckförarutbildning. I anstalten bedrivs även ett antal behandlingsprogram, främst inom ämnena kriminalitet, våld och missbruk. Anstalten erbjuder inte programverksamhet på annat språk än svenska. Därutöver erbjuder anstalten AVD-arbete (städare eller ”utelagare”).

Ett par *intagna* framförde klagomål över att de inte får inleda studier. (*En intagen har efter inspektionen gett in en anmälan om saken till JO som handläggs i ärende dnr 7979-2018*). Ett par intagna klagade över att de inte får läsa böcker på rasterna. En intagen uppgav att det inte finns något behandlingsprogram inom sexualbrott.

Fritidsaktiviteter

I anstalten finns ett antal olika fritidsaktiviteter men utbudet varierar mellan olika avdelningar. Det finns bl.a. tillgång till bibliotek, aktivitetshall, skapande verkstad och trädgårdsskötsel. På en av anstaltens avdelningar bedrivs självförvaltning. Därutöver finns möjlighet att delta i andlig vård. Anstalten besöks regelmässigt av representanter från bl.a. Svenska kyrkan.

En *intagen* uppgav att anstalten erbjuder promenad i stor utsträckning. I övrigt framfördes inte några synpunkter gällande tillgången till fritidsaktiviteter.

Handläggningen av hemställningar från intagna

En hemställan från en intagen kan antingen läggas i en postlåda på avdelningen eller lämnas direkt till personalen.

Många *intagna* framförde i samtal klagomål över anstaltens hantering av hemställningar från intagna. Flera intagna klagade över att handläggningstiden för hemställningar är orimligt lång och uppgav att det ibland kan ta flera veckor innan de får svar på en hemställan. En intagen uppgav att det dröjer lång tid att få saker från förrådet. Någon intagen uppgav att de inte alltid får svar på sina hemställningar. En annan intagen uppgav att 30 procent av de hemställningar som skrevs kastas. Det framfördes också klagomål om bristande enhetlighet i beslutsfattandet. Flera intagna uppgav att de inte får kopior av sina inlämnade hemställningar. En intagen uppgav att anstalten vid ett tillfälle vägrade att lämna ut allmänna handlingar. Fler intagna uppgav att handläggningen fördröjs och blivit krångligare efter det att säkerhetsgruppen tagit över beslutfattandet på flera områden.

Avskildhet

I anstalten finns en avskildhetsavdelning med 22 platser. Förutom vanliga bostadsrum finns det s.k. OBS-platser i oinredda bostadsrum och ett rum med bältessäng.

Avdelningen har en mindre asfalterad promenadgård med regnskydd. Vid rundvandringen noterades att man knappt kunde se någon växtlighet utanför murarna.

Det *vakthavande befälet* uppgav bl.a. att många avskildhetsbeslut motiveras med ordnings- och säkerhetsskäl enligt 6 kap. 5 § fängelselagen (2010:610).

Kontakter med omgivningen

Besök- och telefontillstånd

Ärenden som gäller besöks- och telefontillstånd hanteras av säkerhetsgruppen.

Besök

Anstalten har en besöksavdelning med tolv besöksrum, varav ett familjerum. Anstalten har också en besökslägenhet. Familjerummet, som har kök, är större än de vanliga besöksrummen och är utrustat

bl.a. med barnsäng och leksaker för barn. Besökslägenheten som består av kök, vardagsrum och två sovrum är utrustad med barnvagn, leksaker för barn och skötbord samt har tillgång till en egen promenadgård. När det gäller besökstider och besöksbokning hänvisas till tidigare ingiven handling, se handling 4.

Vid rundvandringen noterades att en del av besöksrummen var mycket slitna med bl.a. klotter på väggarna och nedgångna möbler.

Personalen uppgav bl.a. följande:

Alla besökare kontrolleras med metalldetektorer. Ibland kontrolleras de med hjälp av en narkotikahund. Vid misstanke om att besökaren bär med sig ett otillåtet föremål genomförs en ytlig kroppsbesiktning. Besökaren får då ta av sig kläderna. Undersökningen sker avskilt och besökaren får möjlighet att skyla sig med något medan kläderna granskas. Beslut om en sådan besiktning fattas av en överordnad befattningshavare. Kroppsbesiktning av barn, dvs. personer under 18 år, sker aldrig. Finns misstanke om att ett barn t.ex. har haft något otillåtet med sig kontrolleras i stället den intagne mer noggrant efter besöket. Barn som bär blöja får innan besöket byta blöja inför personal. Det händer att barn kontrolleras med narkotikahund. Innan en sådan kontroll informeras alltid barnet. Besökaren får god information inför besöken redan i samband med ansökan om besökstillstånd. Anstalten skickar ut särskild information till barn som ska komma på besök, bl.a. får barnet information om att han eller hon kan komma att undersökas av hund. Besökslägenheten är populär. Besök av mindre barn sker endast i besökslägenheten. För att upprätthålla säkerheten i besökslägenheten kontrolleras emellanåt att alla mår bra. Det finns även larm i lägenheten. Från 1 januari 2019 förkortas besökstiderna från kl. 10.00–15.30 till kl. 10.00–15.00.

En *intagen* framförde i samtal klagomål över att hans sambo stickprovsvis hade fått genomgå en ytlig kroppsbesiktning. (*Den intagne har före inspektionen gett in en anmälan om saken till JO som handläggs i ärende dnr 2993-2018*). Flera intagna uppgav att de efter ett besök tvingats vänta länge, ibland flera timmar, innan de fått komma tillbaka till avdelningen.

Telefoni

Om en intagen inte medges samtal genom INTIK-systemet kan han ansöka om engångssamtal eller bevakade samtal.

Personal på en avdelning uppgav bl.a. att de har gott om tid för att kunna se till att intagna får ringa telefonsamtal.

Det enskilt mest frekventa klagomålet som kom fram i samtalen med *intagna* rörde hanteringen av telefoni i anstalten. Många intagna framförde klagomål över att de inte i tillräcklig utsträckning får tillstånd att ringa till anhöriga utanför INTIK-systemet, de får endast ringa ett fåtal gånger per månad och enbart kortare samtal. Två intagna uppgav att Kriminalvården inte informerat

mottagaren av samtal om att telefonsamtalet avlyssnats. Flera intagna, på olika avdelningar, uppgav att de intagna vid samtal till exempelvis advokat inte ges utrymme att tala ostört utan risk för att andra intagna eller personal hörde samtalet. Det fördes även fram klagomål över att ansökningar om att ringa till mobiltelefon via INTIK-systemet behandlas olika, en del hade fått tillstånd medan andra inte fått det.

Hälso- och sjukvård

Anstaltens sjukvårdsavdelning hade tidigare tre heltidsanställda sjuksköterskor men har numera, på grund av pensionsavgång, endast två. De arbetar vardagar under kontorstid. Sjuksköterskan som har gått i pension kommer, att vid behov, arbeta extra per timme. En läkare och en psykiatriker finns på plats i anstalten en dag per vecka. De intagna erbjuds även resurser i form av tandläkare som finns på plats en dag per vecka och en sjukgymnast som finns på plats fyra timmar varannan vecka. Anstalten har två psykologtjänster (heltid), men en av de anställda psykologerna är för närvarande föräldraledig.

Anstaltsledningen uppgav bl.a. följande:

Det är en stor efterfrågan på psykologtider och anstalten kan inte hantera efterfrågan ens med två psykologtjänster. När anstalten, under en kort period, hade tre psykologtjänster minskade kön till psykolog men har nu åter ökat. Anstalten har ett avtal som innebär att de avropar psykologer per timme för att hantera behovet men det är inte tillräckligt. I enstaka fall händer det att intagna får vänta upp till 500 dagar för att få komma till psykolog. Både sjuksköterskorna och psykologerna kan göra en bedömning av om en intagen har ADHD. Det är dock psykologerna som gör ”läkardelen” av bedömningen. Det fanns tidigare ett projekt inom Kriminalvården som innebar att anstalten screenade alla intagna för ADHD. Anstalten har nu inte samma resurser till att göra detta.

Vid besök på sjukvårdsavdelningen kunde konstateras att den var belägen i fräscha och ändamålsenliga lokaler.

Flera *intagna* uppgav i samtal att det är lång väntetid till psykologbesök. En intagen klagade över att han inte hade fått genomgå en ADHD-utredning, trots att han begärt det.

Samtal med sjuksköterskorna

Vid samtalet med *sjuksköterskorna* framkom bl.a. följande:

När en ny intagen kommer till anstalten sker ankomstsamtal med sjukvårdspersonal oftast en till två dagar efter ankomsten. Nya intagna i anstalten erbjuds alltid ett uppföljningssamtal med sjukvården. Föreligger ett önskemål om att få träffa sjukvårdspersonal tidigare går detta ofta att lösa.

Det finns rutiner för hur tidsbokning till sjukvården går till. En intagen som vill besöka sjukvården får – om det inte är akut – skriva en hemställan om detta.

Hemställan kan läggas i en postlåda. Är ärendet känsligt finns möjlighet att lägga hemställan i ett slutet kuvert.

De intagna får på det stora hela den vård de behöver. Väntetiden till läkaren är normalt två veckor. Om ärendet är akut går det givetvis snabbare alternativt att den intagne får föras över till ett allmänt sjukhus. Med tre heltidsanställda sjuksköterskor har väntetiden till dem kunnat hållas nere. Det finns nu, med endast två heltidsanställda sjuksköterskor, en risk för att väntetiden kommer att öka. Om en intagen önskar kontakt med psykolog träffar de först en sjuksköterska som sedan skriver en remiss till psykolog. Många intagna har ett stort behov av att få träffa psykolog. Det är dock lång väntetid och de intagna får ofta vänta upp till ett år på en psykologkontakt. Unga prioriteras i kön till psykologen.

Vid besök på sjukvårdsavdelningen är som regel en vårdare med som, om inte annat behov finns, väntar utanför undersökningsrummet. Vid varje vårdtillfälle tillfrågas den intagne om han samtycker till att uppgifter som då framkommit om dennes hälsotillstånd får lämnas till Kriminalvården.

Vid akuta sjukdomsfall tillkallas alltid sjukvårdspersonal om de är i tjänst. Vid akuta sjukdomsfall under kvällar och helger bedömer vakthavande befäl, i samråd med 1177 Vårdguiden, vad som ska göras. Samarbetet med annan personal i anstalten fungerar generellt sett bra och de har bl.a. goda kontakter med klienthandläggarna. Det händer att sjukvårdspersonal och kriminalvårdspersonal har olika uppfattningar i fråga om t.ex. användande av fängsel vid sjukvårdstransporter och sjukskrivningar.

Samarbetet med sjukvården utanför anstalten fungerar som regel mycket bra. De har ett gott samarbete med sjukvården i Skövde och Falköping, bl.a. med den vårdcentral där den läkare som arbetar vid anstalten är verksam. Det finns goda möjligheter att – vid behov – rådfråga läkare och psykiatriker utanför anstalten.

För att öka kompetensen finns det önskemål från sjukvårdspersonal att få träffa sjukvårdspersonal från Kriminalvårdens andra verksamhetsområden. Det finns även önskemål om andra kompetenshöjande insatser som t.ex. smittskyddsutbildning.

Samtal med vakthavande befäl

Vid samtalet med det *vakthavande befälet* framkom bl.a. följande rörande hälso- och sjukvården:

Uppstår ett behov av bältsläggning nattetid tas först alltid en kontakt med sjukvårdsrådgivningen på 1177 Vårdguiden. Om en intagen bältas nattetid kan det dröja någon timme innan läkaren kommer till anstalten för en undersökning av den intagne. Vid sjukvårdsbesök på allmänna sjukhus förs de intagna in via bakvägen.

Samtal med annan personal

Vid samtal med en ur *personalen* uppgav denne bl.a. följande:

Bältessängen används sällan. När den används tillkallas läkare direkt. Sker bältesläggning under en helg kan det dröja tre till fem timmar innan läkare kommer för att undersöka den bältade. Det tar tid eftersom de läkare som rings in kommer från Skövde eller Falköping.

Transporter

Anstaltsledningen uppgav bl.a. följande:

När Kriminalvårdens nationella transportenhet, NTE, tog över huvudansvaret för transporter medförde det negativa konsekvenser för de intagna i form av långa väntetider. Intagna har blivit sittande avskilda längre än nödvändigt. Det har förekommit att intagna fått vänta en vecka på att förflyttas från avskildhet i anstalten till andra anstalter. Anledningen till långa väntetider är att NTE har prioriterat transporter från häktena. Anstaltens ”normala” förflyttningar har då blivit nedprioriterade. Transportsituationen har förbättrats något vilket i viss utsträckning beror på att anstalten numera har en egen transportorganisation som sköter de lokala transporterna. De transporter som anstalten ansvarar för har fungerat väl. Om anstalten blir tvungen att utföra en transport i stället för NTE görs en avvikelserapportering. Om NTE dröjer med en transport men ändå genomför den görs inte någon avvikelserapportering så länge transporten inte dröjer mer än nio dagar.

SRI-avdelningen

SRI-avdelningen har sex platser. Avdelningen har bl.a. ett gemensamt kök, sällskapsrum, ett rum med pingisbord och en promenadgård där det bl.a. finns en tennisbana och köksträdgård. På avdelningen bedrivs självförvaltning.

Anstaltsledningen uppgav att SRI-avdelningen så småningom ska försvinna och de intagna som är placerade där ska i stället placeras på ett antal andra avdelningar.

Vid samtal med en ur *personalgruppen* uppgav denne bl.a. följande:

Självförvaltningen fungerar hyfsat väl. Personal försöker vara närvarande på avdelningen i så stor utsträckning som möjligt. De intagna på avdelningen har, när de inte är inlåsta för dygnsvilan, fri tillgång till rastgården och kan gå ut och röka så mycket de vill. Det händer att det inträffar våldsincidenter men övervakningskameror på avdelningen avhåller troligtvis en del intagna från våld. Intagna som kommer till avdelningen lider ofta av psykisk sjukdom, vilket är en betydande anledning till att det förekommer mer våld på SRI-avdelningen än på andra avdelningar. Kriminalvårdspersonal på avdelningen arbetar mycket med att bryta den isolering som en placering på avdelningen innebär.

Övrigt

Vid rundvandringen kunde konstateras att det på flera av avdelningarnas anslagstavlor saknades information om att JO skulle komma på besök.

Flera *intagna* uppgav i samtal att de inte hade fått information om JO:s besök. En del intagna uppgav att de hade fått informationen men sent. Ett par intagna uppgav att det hade funnits möjlighet att skriva upp sig på en lista för att få träffa JO men att den endast varit tillgänglig under en kortare tid.

Granskning av handlingar

Beslut om avskildhetsplacering och misskötsamhetsärenden

Moa Skerfving granskade ärenden om placering i avskildhet och ärenden om misstänkt misskötsamhet. Granskningen omfattade ett stickprov av ärenden från åren 2017 och 2018 (cirka 50 ärenden). Besluten var i huvudsak väl motiverade och innehöll korrekta lagrumshänvisningar. I ett par fall hänvisades bara till ”FäL”, dvs. lagens fullständiga beteckning hade inte skrivits ut i beslutet. I några beslut om avskildhet enligt 6 kap. 5 § fängelselagen var besluts-motiveringen otillräcklig. I dessa fall framgick inte den konkreta orsaken till att den intagne placerats i avskildhet utan grunden angavs t.ex. vara att ”trygga ordning och säkerhet ” eller ”upprätthålla ordning och säkerhet”. Kontinuerliga omprövningar hade skett i föreskriven tid och de intagna hade i de flesta fall undersökts av läkare i enlighet med bestämmelsen i 6 kap. 10 § fängelselagen. I ett fall hade läkarundersökningen skett två dagar för sent. I de flesta fall hade den intagne underrättats om beslutet i rimlig tid. I ungefär 15 fall hade det dock dröjt mellan 4 och 6 dagar från att beslutet fattades till dess att den intagne underrättades. I flera beslut återgavs vad som hände i processen med att hitta en ny placering för den intagne, vilket är positivt. Det noterades att anstalten vid fyra tillfällen under perioden november 2017 till april 2018 hade placerat ett flertal intagna i avskildhet med stöd av 6 kap. 5 § fängelselagen. De intagna hade varit avskildhetsplacerade mellan ett och ett halvt och två dygn. Orsaken till avskildhetsplaceringen angavs i dessa beslut t.ex. vara ”under visitation”, ”säkerhetsfrämjande åtgärder” eller ”otillåtna föremål i omlopp”.

Avslutande genomgång

Inledning

ChefsJO uppgav inledningsvis att hon hade fått ett positivt intryck av anstalten främst med hänsyn till att det i flera avseenden råder en högre ”frihetsgrad” för de intagna jämfört med andra anstalter i säkerhetsklass 1. Det sagda gäller bl.a. omfattningen av utomhusvistelser, rastgårdarnas utformning, möjligheter till rökning och möjligheter till övernattning i besökslägenheten. Hon framhöll att detta som regel uppskattas av intagna och ofta betyder mycket för deras vistelse i anstalt. När det gäller lokalerna konstaterade chefsJO att de överlag är mycket slitna och nedgångna. Vidare uppgav hon att personalutrymmena upplevdes som trånga och icke ändamålsenliga. Vad gäller bemanningen påpekade

chefsJO att det framförallt inom hälso- och sjukvården finns en oro för minskningen av antal sjuksköterskor och bristen på psykologer.

ChefsJO övergick därefter till att redovisa vissa av de iakttagelser som hon och hennes medarbetare gjort under inspektionen.

Samtal med de intagna

ChefsJO och hennes medarbetare redogjorde för en del av de synpunkter som kommit fram i samtalen med de intagna och anstalten bemötte uppgifterna enligt följande:

Bemötande och rättigheter

Vad gäller bemötandefrågor framkom att *anstaltsledningen* delar den bild JO redovisat om behovet av att kontinuerligt arbeta med sådana frågor. Anstalten har fortlöpande diskussioner om värdegrunder och liknande frågor med personalen – särskilt unga medarbetare. Den nya kriminalvårdsutbildningen, som under år 2019 kommer att ersätta den nuvarande grundutbildningen, varvar perioder av teori och praktik. Att varva teori och praktik kommer även att höja befintlig personals kompetens.

När det gäller uppgiften om särbehandling av intagna uppgav *anstaltsledningen* att de har kontrollerat ett urval beslut från anstalten och funnit att endast ett fåtal fall behandlats olika. Anstaltsledningen delade därför inte den bild som JO redovisat om särbehandling.

Rörande uppgifterna om att efternamn och intagningsnummer angetts på dörrarna till bostadsrummen på skyddsavdelningen och bristen på information om externa besök uppgav *anstaltsledningen* att det finns tankar på andra lösningar, som troligtvis kommer att införas framöver. Det är dock ytterst sällan som anstalten tar in externa besök och om detta ändå görs får besökarna skriva under en sekretessförbindelse. Studiebesök tillåts inte längre. Anstalten kan dock bli bättre på att informera de intagna om vilka som befinner sig i lokalerna där de vistas.

Vad gäller översättning av handlingar instämde *anstaltsledningen* i JO:s iakttagelser om att det saknas skriftlig information till de intagna på andra språk än svenska och engelska. Anstalten har påbörjat ett arbete med att översätta diverse handlingar som exempelvis ordningsregler till fler språk än engelska.

Bostadsrum och gemensamma utrymmen m.m.

Anstaltsledningen höll med om att byggnaderna generellt är gamla och slitna. Lokalerna är i så dåligt skick att det är tveksamt om de kommer att hålla till dess att de förhoppningsvis ska ersättas. Projekteringen som påbörjats gäller bl.a. tillbyggnation av anstalten och beräknas vara klar år 2025. Kriminalvården är dock sen med sin infrastrukturprocess. Det finns en oro för att en fördröjning av projektet kan leda till att fler avdelningar på grund av sitt dåliga skick måste

stängas, vilket i sin tur kan leda till platsbrist. Det krävs ett regeringsbeslut för att projektet ska kunna genomföras.

Anstaltsledningen uppgav att man inte känner till att ljusinsläppet i bostadsrummen på avskildhetsavdelningen justeras genom platsäckar som hänger över fönsterna. Saken kommer att omgående tas omhand.

Anstaltsledningen är medveten om problemen med temperaturen i bostadsrummen. Enligt *anstaltsledningen* är det svårt att komma tillrätta med problemen.

Sysselsättning och fritidsaktiviteter

Anstaltsledningen uppgav att vuxenutbildningen styrs centralt inom regionen av en sektion inom Kriminalvården. Anstaltens resurser i form av tillhandahållande av lokaler och bevakningsuppdrag påverkar dock möjligheten till vuxenutbildning. Anstalten kunde tidigare erbjuda fyra platser på högskola. Av säkerhetsskäl, dataintrång, drogs emellertid den möjligheten in. Anstalten har dock inställningen att, i den mån det är möjligt, i fortsättningen erbjuda högskolestudier.

Anstaltsledningen bekräftade att intagna nekas läsa böcker på rasterna i verkstaden. Detta beror på att det kan uppstå problem när diverse föremål, bl.a. narkotika, förs in på verkstaden och sedan ut på avdelningarna. Det har skett en ökning av narkotikamissbruk i anstalten, vilket kräver stora visitationsinsatser.

Handläggningen av hemställningar från intagna

Vad gäller uppgifterna om långa handläggningstider för hemställningar och bristande enhetlighet i beslutsfattandet uppgav *anstaltsledningen* att anstalten i syfte att uppnå mer enhetlighet har genomfört en del förändringar. Ärenden som gäller besök och telefoni hanteras numera endast av två personer i säkerhetsgruppen. Ärenden som gäller förråd hanteras av en viss person osv. Anstalten har återkommande möten för att diskutera frågor om enhetlighet i beslutsfattandet. Anstalten arbetar aktivt med att se till att besluten ska vara förutsägbara för de intagna och att de intagna förstår varför besluten blir som de blir. *Anstaltsledningen* känner till att handläggningen av förrådsfrågor kan dröja, ibland så mycket som upp till en månad. Arbetsbelastningen som rör förrådsärenden är generellt hög. I nuläget måste de intagna skriva en hemställan för att få saker från förrådet. Planen är att kraven på hemställan kommer att luckras upp.

Kontakter med omgivningen

Enligt *anstaltsledningen* förkortas besökstiderna med 30 min i syfte att underlätta logistiken. Förkortas besökstiden kommer de intagna att slippa långa väntetider i samband med besöken.

Vad gäller stickprovsvisa ytliga kroppsbesiktningar av besökare uppgav *anstaltsledningen* att anstalten, efter en anmälan om saken till JO (se dnr 2993-

2018, JO:s egen anmärkning) uppmärksammats på att sådana har utförts i anstalten. Anstalten har nu i sina rutiner förtydligat att ytlig kroppsbesiktning av besökare inte får ske stickprovsvis utan enbart när det föreligger misstanke om att besökare bär med sig otillåtna föremål.

Anstaltsledningen uttryckte förvåning över uppgifter från personal om att de har gott om tid för att se till att intagna fick ringa telefonsamtal. Anstalten får vanligtvis höra från personal att de har ont om tid för detta.

Vad gäller uppgiften om att flera intagna uttryckte missnöje med att de inte fick tillräcklig kontakt med sina anhöriga uppgav *anstaltsledningen* att det vid bestämmande av villkoren för samtalen, exempelvis samtalstid, beaktas den intagnes samtliga kontakter. Såvitt *anstaltsledningen* känner till har Kriminalvårdens jurister i omprövningsärenden inte haft synpunkter på att anstalten varit för snäv i sina bedömningar som gäller telefoni.

Rörande uppgiften om att intagna inte ges utrymme att tala ostört i telefon bekräftade *anstaltsledningen* att det är lyhört. Anstalten avlyssnar inte samtalen men ibland, om en intagen talar högt, är det svårt för personal att inte höra telefonsamtalet. Anstalten har utrymme för att förbättra möjligheterna att tala ostört.

När det gäller uppgiften att hemställningar om att ringa till mobiltelefon via INTIK-systemet behandlas olika uppgav *anstaltsledningen* att varje fall bedöms individuellt.

Hälso- och sjukvården

Anstaltsledningen uppgav gällande bemanningen av sjuksköterskor att det skett en viss serviceminskning men att anstalten informerat befintlig sjukvårdspersonal om att den sjuksköterska som gick i pension kommer att hyras in vid behov.

Vad gäller uppgiften om brist på psykologer delar *anstaltsledningen* uppfattningen om behovet av fler psykologtjänster. När anstalten hade tre psykologtjänster minskade köerna. Det är en resursfråga som anstalten har lyft regionalt de senaste tre åren. Om det inte sker en förändring snart måste anstalten, på grund av det stora behovet, börja remittera intagna till psykolog utanför anstalten.

Beträffande uppgiften om att det under helger kan dröja upp till fem timmar innan det görs en läkarbedömning av en intagen som lagts i bälte uppgav *anstaltsledningen* att en läkarbedömning rimligtvis inte dröjer mer än två timmar. Vid ett specifikt tillfälle tog det ca 90 min innan en läkarbedömning kom till stånd. Under helgerna ringer anstalten, vid behov, in jourläkare från Skaraborgs Sjukhus i Skövde och restiden mellan sjukhuset och anstalten är ca 45 min.

Anstaltsledningen uppgav rörande sjukvårdsbesök utanför anstalten att det inte finns samma möjlighet till enskilda samtal mellan sjukvårdspersonal och intagen som är fallet vid besök på anstaltens sjukvårdsavdelning. Det sagda beror dock på de aktuella förhållandena, sker besöket i ett rum utan fönster är det lättare att tillgodose behovet av enskildhet. Det måste dock understrykas att Kriminalvården har ett bevakningsuppdrag vid externa sjukvårdsbesök.

Transporter

Beträffande frågan om avvikelserapportering rörande transporter uppgav *anstaltsledningen* att det kan finnas skäl att rapportera avvikelser som avser NTE i högre utsträckning än vad som nu görs.

Anstaltsledningen uppgav att det förekommit att en tidigare säkerhetsbedömning rörande en transport ändrats med hänsyn till den intagnes hälsotillstånd. Inför ett transportuppdrag går en uppdaterad säkerhetsbedömning igenom med transportpersonal som ska utföra uppdraget så att de har möjlighet att revidera bedömningen. Enligt *anstaltsledningen* får vakthavande befäl information om lättnader i säkerheten vid transport och sådana omständigheter ska dokumenteras. Med hänsyn till att det under helgerna är flera vakthavande befäl som går löpande kan det hända att informationen faller mellan stolarna.

Övrigt

Anstaltsledningen uppgav att information om JO:s besök har gått ut till avdelningarna och att avdelningarna även uppmanats att vidarebefordra informationen till de intagna.

Granskning av handlingar

Moa Skerfving redogjorde kort för sina iakttagelser i samband med granskningen av beslut om avskildhetsplacering och ärenden om misstänkt misskötsamhet.

Med anledning av detta uppgav *anstaltsledningen* att skälet till att det har fattats så många beslut med stöd av 6 kap. 5 § fängelselagen är att anstalten fått information om att 6 kap. 8 § fängelselagen endast ska användas i undantagsfall. I syfte att utreda misstänkt misskötsamhet som exempelvis misshandel har beslut om avskildhet fattats med stöd av 6 kap. 5 § fängelselagen. Enligt *anstaltsledningen* är det möjligt att intagna har varit avskilda under en utredning av misskötsamhet med stöd av fel bestämmelse. Det förekommer emellanåt att intagna på en hel avdelning hålls avskilda. Många ska då delges beslut och om avskildhetsplaceringen inträffar en fredag eller lördag kan det dröja innan de intagna underrättas om beslutet. Installation av övervakningskameror är på gång, vilket kommer att medföra kortare utredningstider vilket i sin tur kommer att medföra kortare avskildhetsplaceringar.

Uttalanden av chefsJO med anledning av inspektionen

Jag vill med anledning av de iakttagelser som gjordes under inspektionen uttala följande:

Bemötande och rättigheter

Även om de intagna generellt var mycket nöjda med personalens förhållningssätt, vilket upplevdes som professionellt och gott, så framförde ett antal intagna klagomål över personalens bemötande och agerande i olika avseenden. Särskilt oroande är att intagna upplever att de behandlas olika beroende på ursprung. Med anledning av detta vill jag framhålla vikten av att Kriminalvården i sin verksamhet beaktar allas likhet inför lagen samt iakttar saklighet och opartiskhet för att garantera beslutens riktighet och upprätthålla förtroendet för myndigheten (jfr 1 kap. 9 § regeringsformen). Det är därför viktigt att anstalten fortsätter att arbeta med bemötandefrågor, likabehandling och etik – särskilt när det gäller unga medarbetare.

Det har framkommit att intagnas efternamn och intagningsnummer anges vid dörrarna till bostadsrummen på skyddsavdelningen. Liknande frågor har varit aktuella i ett annat ärende hos JO, se beslut den 31 augusti 2015, dnr 1838-2015. JO ansåg sig sakna skäl att kritisera anstalten Tidaholm för användande av namnskyltar vid intagnas bostadsrum men uttalade att Kriminalvården bör överväga att införa enhetliga rutiner för skyddsplatser i landet. JO framhöll också att anstalter, som i stället för alias använder de intagnas namn, åtminstone måste tillmäta det förhållandet att det är fråga om skyddsplatser stor betydelse när det gäller hantering av de intagnas personuppgifter. Mot den bakgrunden vill även jag påminna om vikten av att anstalten hanterar personuppgifter för intagna som är skyddsplacerade varsamt. Jag vill också framhålla behovet av en samordning av rutinerna för Kriminalvårdens skyddsplatser. Jag noterar att anstalten överväger andra lösningar för att bättre skydda intagnas identitet. Jag välkomnar detta.

Enligt 3 § fängelseförordningen (2010:2010) ska en intagen i anslutning till att han eller hon tas in i anstalt ges tillfälle att underrätta närstående om var han eller hon befinner sig, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma gäller när den intagne har flyttats från en anstalt till en annan. En sådan underrättelse kallas ofta för ankomstsamtal. Jag har nyligen avgjort ett ärende om ankomstsamtal som gäller anstalten Tidaholm (se mitt beslut den 4 september 2018, dnr 8400-2017). I beslutet ansåg jag att en handläggningstid om två veckor för att få ringa ett ankomstsamtal varit väl lång. De uppgifter som framkommit om dröjsmål med att ge intagna möjlighet att ringa ankomstsamtal är därför bekymmersamma. Jag vill uppmana anstalten att se över sina rutiner beträffande ankomstsamtal för att undvika dröjsmål.

En intagen ska i anslutning till att han eller hon tas in i anstalt informeras bl.a. om de rättigheter och skyldigheter som han eller hon har samt om anstaltens lokala rutiner (1 kap. 10 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om

fängelse, KVFS 2011:1). Informationen ska lämnas på ett språk som den intagne förstår, företrädesvis skriftligen (se allmänna råd till den nämnda bestämmelsen). Att känna till sina rättigheter är en förutsättning för att kunna ta tillvara och hävda dem. Det är oroande att intagna, som inte behärskar svenska, uppgett att skriftlig information till de intagna inte fanns på ett språk de förstod. Jag förutsätter att anstalten, som anstaltsledningen har uppgett, ser till att sådan skriftlig information görs tillgänglig på flera olika språk och att denna information når de intagna.

Hanteringen av hemställningar m.m.

När det gäller anstaltens hantering av hemställningar vill jag rent allmänt understryka vikten av att personal som hanterar intagnas handlingar sköter uppdraget med stor noggrannhet. Jag vill också framhålla att det är viktigt att behandlingen av ärenden inte drar ut på tiden (jfr 9 § förvaltningslagen [2017:900]). Många gånger kan en utdragen handläggning äventyra den enskildes rättssäkerhet. Det är därför nödvändigt att det inom Kriminalvården finns sådana rutiner att de intagnas ansökningar och hemställningar kan behandlas så snabbt som är rimligt med tanke på innehållet (se mitt tidigare beslut den 16 januari 2018, dnr 938-2017).

Brister i hanteringen av intagnas hemställningar är ett vanligt klagomål till JO. Det är svårt för en intagen att bevisa att och när en hemställan har gjorts utan tillgång till en kopia av handlingen. Mot bakgrund av att flera intagna uppgett att de inte fick kopior av sina inlämnade hemställningar finns anledning för anstalten att överväga möjligheten att införa en rutin där intagna får kopia av en inlämnad hemställning. En sådan hantering skulle bl.a. underlätta utredningar av borttappade hemställningar och vara till hjälp för både anstalten och den intagne.

Kontakter med omvärlden

Besök

Uppgifterna om stickprovsvisa ytliga kroppsbesiktningar av besökare till intagna i anstalten utreds för närvarande inom ramen för ett särskilt ärende hos JO, se dnr 2993-2018. Ärendet är ännu inte avgjort. De synpunkter som under inspektionen förts fram rörande ytliga kroppsbesiktningar föranleder därför inte några uttalanden från min sida.

Telefoni

Klagomål som gäller hanteringen av telefoni är mycket vanliga hos JO. För den som är intagen i anstalt är det viktigt att kunna hålla kontakten med bl.a. sina anhöriga via telefon. Det har ofta stor betydelse både för deras återanpassning i samhället och för att motverka de negativa följderna av frihetsberövandet. Jag vill därför betona vikten av att Kriminalvården har en generös hållning när det gäller att tillåta telefonsamtal.

Enligt 7 kap. 5 § fängelselagen får elektronisk kommunikation mellan en intagen och en annan person avlyssnas om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. De som ska kommunicera med varandra ska i förväg informeras om kontrollen. Enligt bestämmelsens andra stycke får elektronisk kommunikation mellan en intagen och en advokat som biträder den intagne i en rättslig angelägenhet inte avlyssnas. Med anledning av de uppgifter som framkommit om att anstalten inte alltid informerar mottagaren av samtal om att telefonsamtalet avlyssnas vill jag erinra om den ovan nämnda bestämmelsen. Anstaltsledningen bör förvissa sig om att personalen känner till gällande regler.

Anstaltsledningen har bekräftat att det är lyhört men tillbakavisat uppgiften om att anstalten medvetet avlyssnat telefonsamtal. Mot den bakgrunden vill jag framhålla att det från integritetssynpunkt är otillfredsställande om intagna upplever att det är möjligt att avlyssna deras telefonsamtal. Jag förutsätter att anstalten snarast förbättrar förutsättningarna för intagna att tala ostört.

Hälso- och sjukvård

Vad gäller anstaltens hantering av hälso- och sjukvårdsfrågor vill jag rent allmänt framhålla att det är en självklarhet att intagna ska få tillgång till den hälso- och sjukvård de har rätt till enligt det gällande regelverket. Det är därför viktigt att anstaltspersonal som inte är medicinskt utbildad iakttar stor försiktighet vid bedömning av intagnas hälsotillstånd. Sjukvårdspersonalens medicinska bedömningar i fråga om t.ex. användning av fängsel vid sjuktransporter eller en intagens arbetsförmåga bör tas på allvar och så långt som möjligt respekteras av anstalten.

När det gäller bemanningen framkom att det är långa väntetider för att få träffa psykolog. Det uppgavs att det ofta kan ta upp till ett år innan en intagen får träffa en psykolog. Detta är givetvis inte tillfredställande. Min förhoppning är att Kriminalvården tar frågan på största allvar och vidtar åtgärder för att minska köerna.

Enligt 8 kap. 10 § fängelselagen får en intagen bl.a. beläggas med fängsel om han eller hon uppträder våldsamt och det är absolut nödvändigt med hänsyn till den intagnes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa. En intagen som belagts med fängsel med hänvisning till våldsamt beteende ska så snart som möjligt undersökas av läkare. JO har i tidigare beslut uppmärksammat skyndsamhetskravet vid bältesläggning (se bl.a. JO:s beslut den 3 september 2013, dnr 1455-2013). Jag har även för avsikt att inom ramen för ett särskilt initiativärende återkomma i frågan, se dnr 279-2018. De uppgifter som kommit fram vid inspektionen, om att det kan dröja upp till fem timmar efter bältesläggning innan en läkare undersöker den intagne, föranleder därför inte några uttalanden från min sida i detta sammanhang.

Transporter

Det är bekymmersamt att transporter av frihetsberövade fördröjs. JO har öppnat ett särskilt initiativärende som gäller prioritering av transportuppdrag, se

dnr 8337-2018. Ärendet är ännu inte avgjort. Det som kommit fram vid inspektionen rörande dröjsmål med transporter föranleder därför inte några uttalanden från min sida. Jag vill dock tillägga att det i syfte att komma tillrätta med brister – däribland fördröjningar – i transporter som utförs av NTE är av stor betydelse att avvikelser från vad som kan förväntas rapporteras. Jag utgår därför från att anstalten i högre utsträckning än tidigare gör avvikelse rapporter i sådana situationer.

Beslut om avskildhetsplacering

I flera av anstaltens beslut om avskildhet underrättades den intagne om beslutet först flera dagar efter det att beslutet fattats. Ett beslut om avskildhet är mycket ingripande för den intagne. JO har i tidigare beslut uttalat att en intagen bör få del av ett beslut av den karaktären snarast möjligt efter att det fattats, eftersom den intagne kan ha ett stort intresse av en skyndsam överprövning (se bl.a. JO:s beslut den 31 maj 2010, dnr 4347-2009). Jag vill därför uppmana anstalten att se över sina rutiner för underrättelse av beslut för att undvika liknande dröjsmål framöver.

Vid granskningen av handlingar framkom att många placeringar i avskildhet fattats med stöd av 6 kap. 5 § fängelselagen samt att de intagna i dessa fall hade varit avskildhetsplacerade mellan ett och ett halvt och två dygn. Det framstår som att många av placeringarna, i vart fall efter initialskedet, i själva verket har grundat sig på individuella omständigheter, vilka borde ha lett till beslut med stöd av någon annan bestämmelse i 6 kap. fängelselagen. Under alla förhållanden konstaterar jag att flera av avskildhetsplaceringarna pågått längre än vad som får anses rymmas inom ramen för 6 kap. 5 § fängelselagen, vilket enligt förarbetena normalt rör sig om några timmar eller något dygn (prop. 2009/10:135 s. 138). Jag har kort efter inspektionen avgjort ett ärende där jag kritiserat anstalten Tidaholm för hanteringen av en placering i avskildhet (se mitt beslut den 27 november 2018, dnr 8060-2017). Jag vill därför hänvisa till de uttalanden som gjorts där.

Vid protokollet

Ann-Sofie Winqvist

Justeras 2019-03-15

Elisabeth Rynning